

IZABELA MROCZEK

Uniwersytet Śląski
Katowice

CZESKIE PRZEKŁADY PROZY POLSKIEJ OSTATNICH LAT

CZESKI POLONISTA ANTONÍN MĚŠT'AN W REFERACIE OMAWIAJĄCYM DWUSETNĄ rocznicę pojawienia się pierwszego przekładu z literatury polskiej na język czeski zauważa, że pod względem ilości czeskie przekłady z literatury polskiej zajmowały aż do 1945 roku jedno z czołowych miejsc (drugie lub trzecie, po tłumaczeniach z języka rosyjskiego i niemieckiego). Odzwierciedlało to fakt, że literatura polska była w Czechach niezwykle popularna, zaś korzeni tej popularności należy szukać już w końcu wieku XVIII¹. Do zmiany dochodzi po komunistycznym przewrocie w Czechosłowacji w 1948 r., kiedy wybór tłumaczonych tekstów podporządkowany został kluczowi politycznemu. W efekcie czeskiemu czytelnikowi prezentowano teksty o niskiej wartości artystycznej, co przyczyniło się do zdyskredytowania współczesnej literatury polskiej w oczach czeskich odbiorców. W latach 80. stopniowo zaczęły się pojawiać przekłady literatury ambitnej: obok prezentacji twórczości autorów starszych (pojawiła się m.in. obszerna prezentacja twórczości Stanisława Wyspiańskiego i Jerzego Szaniawskiego, kolejne wydania trylogii Henryka Sienkiewicza), czeski czytelnik miał możliwość zapoznania się z poezją Mirona Białoszewskiego, Józefa Czechowicza czy Wisławy Szymborskiej. Przełomem w prezentacji czeskich tłumaczeń z literatur obcych stał się rok 1990. Miejsce mechanizmów politycznych zajęły mechanizmy wolnorynkowe, narzucające wydawnictwom wybory podporządkowane kategorii sukcesu i zysku. Stąd w pierwszym rzędzie czytelnikowi oferowało się przekłady literatur anglojęzycznych, zaś przekłady z literatur słowiańskich znalazły się na dalszych pozy-

¹ Antonín Měšt'an posuwa się nawet do stwierdzenia, że czeskie społeczeństwo było na pierwszym miejscu w świecie, jeśli chodzi o znajomość polskiej literatury poza Polską, por. A. Měšt'an, *Czeskie przekłady współczesnej literatury polskiej*, w: *Przekład literacki: Teoria – Historia – Współczesność*, red. A. Nowicka-Jeżowa, D. Knysz-Tomaszewska, Warszawa, PWN, 1997, s. 284.

cyjach w planach czeskich wydawnictw. Przywołany powyżej Antonín Měšťan zauważa, że w okresie pomiędzy rokiem 1990 a 1994 prezentuje się te polskie tytuły, które gwarantują wydawnictwu zysk: wśród nich pojawia się przede wszystkim powieść sensacyjna i science fiction². Ta ostanía zresztą zdobyła sobie w Czechach rzeszę zwolenników dzięki powieściom Stanisława Lema, Andrzeja Pilipiuka i Andrzeja Sapkowskiego (który posiada nawet czeską stronę internetową, szczególnie prezentującą jego twórczość). Na zakończenie swoich rozważań Antonín Měšťan pokusił się o prognozę najbliższej przyszłości dla przekładów z literatury polskiej, stwierdzając:

Trzeba liczyć się z tym, że wydanie od trzech do pięciu czeskich tłumaczeń stosunkowo nowych polskich wartościowych tytułów rocznie będzie stanowiło maksymalne osiągnięcie w najbliższym okresie. Trudno powiedzieć, czy to jest dość, czy mało. Najtrudniejszym i najważniejszym zadaniem będzie zdobycie młodego pokolenia czeskich czytelników dla polskiej literatury. [...] Spodziewam się więc, że zarówno literatura polska w Czechach, jak i czeska literatura w Polsce znajdą dostateczną ilość czytelników. Trudno powiedzieć, kiedy to nastąpi, wydaje się jednak, że najtrudniejszy okres mamy już poza sobą³.

Optymizmu Měšťana nie podziela jednak inny polonista i tłumacz literatury polskiej, Václav Burian. W przeprowadzonej w 2007 roku (czyli 13 lat po tym, jak swoje słowa napisał poprzednio cytowany autor) przez czasopismo „Host” ankiecie sondującej obraz czeskiej kultury i literatury w poszczególnych krajach europejskich, na pytanie *Jaký je obraz české kultury a literatury v dnešním Polsku?* wyrokuje w pierwszych słowach: „Rozdíl docela propastný”⁴ („Różnica wręcz przepastna”) i w kategoriycznych stwierdzeniach kontrastuje stan wiedzy na temat czeskiej kultury oraz literatury w Polsce (oceniając ją na wyżej niż przeciętną) oraz polskiej kultury i literatury w Czechach. Jego zdanie potwierdzają, niestety, inni poloniści, m.in. Petr Poslední, zarzucając czeskiemu odbiorcy w licznych swoich wywiadach wręcz nonszalancką nieznamomość kultury swojego najbliższego sąsiada.

Ostatnie lata przynoszą jednak ciekawą prezentację zarówno samej literatury polskiej (zasługa zwłaszcza portalu www.iliteratura.cz, który na bieżąco zamieszcza najważniejsze informacje związane z literaturą polską), jak i opracowań dotyczących literatury polskiej (na uwagę zasługuje zwłaszcza ostatnio opublikowana prezentacja polskiej literatury w latach 1945–1960 autorstwa Petra Posledniego i Małgorzaty Kowalczyk pt. *Jakobův žebřík. Polská literatura v letech 1945–1969* oraz nieco starsza, obszerna publikacja prezentująca przekłady z literatur słowiańskich na język czeski pod redakcją Josefa Bečki i Karoliny Siwarskiej pt.

² A. Měšťan, *Czeskie przekłady...*, s. 287.

³ Tamże, s. 287–288.

⁴ V. Burian, *Jaký je obraz české kultury a literatury v dnešním Polsku?* „Host” 2007, nr 2, s. 18.

Slavica v české řeči. České překlady ze slovanských jazyků do roku 1860. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha, Slovanský ústav AV ČR – Euroslavica 2002 i kontynuacja tej publikacji także pod redakcją Josefa Bečki: *Slavica v české řeči II. České překlady ze slovanských jazyků 1861–1890.* Praha, Slovanský ústav AV ČR – Euroslavica 2002). Niewątpliwie są to sygnały świadczące o zmianie w postrzeganiu literatury polskiej przez czeskiego odbiorcę.

Warto jednak podkreślić, że o ile dość dobrze omówiona jest polska literatura w czeskich przekładach do roku 1989 (by wspomnieć chociażby publikacje i wykłady Václava Buriana, Petra Posledního, Marii Sobotkové czy Antonína Měšťana; na praskiej polonistyce powstało szereg prac poświęconych recepcji literatury polskiej w Czechach – zwłaszcza literatury dziewiętnastowiecznej, na uwagę zasługuje np. praca Marii Šoutové pt. *Bibliografie českých překladů z polštiny v letech 1945–1969*), wciąż jednak brakuje bazy bibliograficznej obejmującej najnowsze tłumaczenia z języka polskiego. Istnieje, co prawda, baza tłumaczeń z literatury polskiej na język czeski po 1945 roku, zestawiona przez Obec spisovatelů na jej stronach internetowych (http://www.obecprekladatelu.cz/ZZPREK_LADY/totalpolstina.htm), nie uwzględnia ona jednak tłumaczeń w wydawnictwach drugoobiegowych i, co najważniejsze, kończy zapis bibliograficzny na roku 2000. Ani baza bibliograficzna prowadzona przez praską Bibliotekę Narodową (www.nkp.cz), ani międzynarodowa baza tłumaczeń Index Translationum, nie obejmują najnowszych publikacji, a właśnie w ostatnich latach ma miejsce dynamiczny wzrost ilości tłumaczeń literatury polskiej na język czeski.

Jak możemy przeczytać w tekście Petra Bílka, przekłady z literatury polskiej znalazły się w 2003 r. na piątym miejscu wśród najliczniej wydawanych w Czechach przekładów z języków obcych (po języku angielskim, niemieckim, francuskim i słowackim)⁵. Po gorszych latach 2005 i 2006 (Michala Benešová píše wprost, że czeskie wydawnictwa traktują „po macoszemu” polską literaturę⁶), przełomem stały się lata 2007 i 2008, kiedy wydano przekłady książek Olgi Tokarczuk (i do tego po dwie w 2007 i 2008 roku), Jerzego Pilcha, Doroty Masłowskiej, Michała Witkowskiego, Darka Foksa i Mikołaja Łozińskiego. Prezentacji tekstów towarzyszył także wyraźny wzrost liczby recenzji oraz omówień literatury polskiej w czeskich czasopiśmie literackich (zwłaszcza na łamach „Literárních novin” i „Hosta”), a ich autorzy zgodnie wskazują, że czeski czytelnik dopiero rozpoczyna odkrywanie literatury polskiej, która zdecydowanie różni się od rodzimej produkcji literackiej⁷. Warto przyjrzeć się dokładniej, którzy polscy autorzy i jaki typ literatury zdobył sobie w Czechach popularność. Za datę po-

⁵ P. Bílek, *Literatura se stala terčem mediální manipulace*, <http://www.blisty.cz/art/19741.html> (04.05.2009).

⁶ M. Benešová, *Kdo se nehýbe, ten z mrtvých nevstane*. „Literární noviny” 2007, nr 6, s. 10.

⁷ Np. Michala Benešová, Patrik Eichler, Petr Vidlák czy Jaromír Kopeček.

czątkową dla prezentacji danych przyjmuję tu rok 1995, traktując niniejszy referat jako swego rodzaju kontynuację informacji przywołanych wcześniej u Antonína Měšťana.

Od połowy lat 90. można zaobserwować wzrost zainteresowania polską literaturą fantastyczną i fantasy. Czescy tłumacze sięgają nie tylko do wcześniej już w ich kraju docenianego Stanisława Lema (po 1989 r. ukazało się w Czechach 13 książek Lema, ostatnio wznowiono wydawane już wcześniej: *Sex Wars* w 2008 r. i *Solaris* w 2009 r.), ale w czasopiśmie i wydawnictwach zorientowanych na literaturę s.f. coraz częściej pojawiają się przedstawiciele młodszej generacji: Andrzej Sapkowski (którego książki w tłumaczeniu Stanisłava Komárka pojawiają się regularnie od 1992 roku), Ewa Białołęcka (prezentowana na łamach czasopisma „Ikarie”, książkowo ukazały się tylko 2 jej utwory: *Tkacz iluzji* – czeski tytuł: *Tkáč iluzí* oraz *Kamień na szczycie* – czeski tytuł: *Kámen na vrcholu*, oba w tłumaczeniu Pavla Weigla), czy Andrzej Pilipiuk (obecny w czeskiej świadomości odbiorczej od 2002 r. po wydaniu *Kronik Jakuba Wędrowycza* – czeski tytuł: *Kroniky Jakuba Vandrovce (příhody exorcisty-amatéra)* w przekładzie Pavla Weigla, który wykonał także pozostałe tłumaczenia – w sumie 5 powieści i prezentacja fragmentów utworów Pilipiuka na łamach czeskich czasopism o tematyce sf. Niewątpliwie największą popularnością wśród czeskich odbiorców cieszy się Andrzej Sapkowski, który posiada nawet stronę internetową w języku czeskim (www.sapkowski.cz), na której zostały wyszczególnione i omówione książki Sapkowskiego w czeskich przekładach (warto odnotować, że w sumie pojawiło się ich 27, w tym kolejne wznowienia *Wiedźmina* – czeski tytuł *Zaklínač* w tłumaczeniu Stanisłava Komárka i Jiřího Pilcha, *Czasu pogardy* – czeski tytuł *Čas opovržení* w tłumaczeniu Stanisłava Komárka i *Krwi elfów* – czeski tytuł *Krev elfů*, także w tłumaczeniu Stanisłava Komárka), przywołano także recenzje książek Sapkowskiego wydanych w Czechach, opisano filmy na podstawie jego utworów, zamieszczono galerie zdjęć z filmów, nawet rozpisano drzewa genealogiczne na podstawie książek Sapkowskiego. Ważną część strony zajmuje forum, będące miejscem wymiany zdań między miłośnikami twórczości Sapkowskiego w Czechach.

Polska literatura wysokoartystyczna reprezentowana jest w Czechach przez książki autorów średniej generacji (Olgi Tokarczuk, Andrzeja Stasiuka, Magdaleny Tulli i Jerzego Pilcha), coraz większe uznanie zdobywa sobie wśród czeskich odbiorców twórczość młodej generacji polskich prozaików (szczególną popularnością cieszy się proza Doroty Masłowskiej, Michała Witkowskiego, Stefana Chwina, Darka Foksa, Wojciecha Kuczoka czy Mikołaja Łozińskiego). O ile twórczość średniej generacji prezentowana jest na łamach uznanych czasopism literackich („Host”, „Listy”, „A2”), młodsza generacja prezentowana jest w czasopiśmie o mniejszym zasięgu („Revolver Revue”, „Plav”, „Labyrint revue”);

obie generacje spotykają się na portalu www.iliteratura.cz, gdzie nie tylko prezentowane są portrety polskich autorów, ale pojawiają się także fragmenty ich tekstów literackich oraz recenzje ich książek wydanych w czeskim tłumaczeniu.

Twórczość Andrzeja Stasiuka jest prezentowana czeskiemu odbiorcy od 1999 r. Początkowo były to fragmenty utworów zamieszczane na łamach czasopism literackich (na uwagę zasługuje zwłaszcza 39 numer „Revolver Revue”, szerzej przywołujący osobę Stasiuka, oraz czasopisma literackie „Tvar” i „Listy”), a w 2001 r. pojawiają się doskonale w Czechach przyjęte *Opowiesci galicyjskie* w tłumaczeniu Jolanty Kamińskiej (czeski tytuł: *Haličské povídky*), dzięki którym Stasiuk zaistniał w świadomości odbiorczej Czechów. W 2004 r. został opublikowany przekład *Jak zostałem pisarzem (próba autobiografii intelektualnej)* – czeski tytuł *Jak jsem se stal spisovatelem (pokus o intelektuální autobiografii)* w tłumaczeniu Václava Buriana z „przedmową” czeskiego autora Jáchyma Topola pt. *Jak jsme táhli za Stasiukem (pokus o kroniku)*, której polski przekład został wydany w Stasiukowskim wydawnictwie Czarne jako samodzielna publikacja pt. *Supermarket bohaterów radzieckich*. W 2006 r. pojawił się czeski przekład *Dukli* Stasiuka (tłumaczenie Jolanty Kamińskiej), a w 2009 r. *Jadąc do Babadagu – Cestou do Babadagu* w tłumaczeniu Jolanty Kamińskiej, Heleny Stachovej i Tomáša Vašuta. Nazwisko Andrzeja Stasiuka jest obecne także w eseistyce czeskiej prezentującej problematykę środkowoeuropejską w kontekście globalizacji.

Szczególnym uznaniem czeskich czytelników i krytyków cieszy się twórczość Olgi Tokarczuk. Dotąd w czeskim przekładzie pojawiło się 7 książek tej autorki, prawie wszystkie wydane przez jedno z najważniejszych czeskich wydawnictw literackich – brneński Host (*Prawiek i inne czasy – Pravěk a jiné časy* w tłumaczeniu Petra Vidláka, 1999 i wydanie 2. z 2007 r. – oryg. 1996 r.; *Dom dzienny, dom nocny – Denní dům, noční dům* w tłumaczeniu Petra Vidláka, 2002 – oryg. 1999 r.; *Gra na wielu bębenkach – Hra na spoustu bubínků* w tłumaczeniu Ivety Mikešovej, Periplum, Olomouc 2005 – oryg. 2001 r.; *Ostatnie historie – Poslední příběhy* w tłumaczeniu Petra Vidláka, 2007 – oryg. 2004 r.; *Bieguni – Běguni* w tłumaczeniu Petra Vidláka i Pavla Peča, 2008 – oryg. 2007 r.; *Anna In w grobowcach świata – Anna In v hrobech světa* w tłumaczeniu Jana Fabera, Kniha Zlín, Zlín 2008 – oryg. 2006 r.). Na uwagę zasługuje szczególnie – jak na polskiego autora w Czechach – szum medialny, towarzyszący publikacji przekładu ostatniej powieści Tokarczuk *Bieguni*: autorka pojawiła się jako gość wydawnictwa Host na targach książki Svět knihy Praha 2009 (literaturę polską reprezentował tu także Łukasz Dębski; w ostatniej chwili swój udział w cyklu spotkań odwołał Andrzej Pilipiuk), odbył się cykl autorskich spotkań z Tokarczuk, fragmenty z jej ostatniej książki zaprezentowano nawet w radiu Vltava. Niezwykle przychylnie recenzje zostały zamieszczone przez najbardziej znaczące czasopisma literackie i kulturalne w Czechach („Host”, „Literární noviny”, „A2”).

Twórczość innej polskiej autorki, Magdaleny Tulli, jest obecna w Czechach od 2002 r., kiedy został opublikowany przekład *W czerwieni* (tłumaczyła Jolanta Kamińska, czeski tytuł: *Stehy*; oryg. – 1998 r.). Rok później pojawił się przekład *Śnów i kamieni*, wykonany przez Petřę Zavřelovą (czeski tytuł: *Sny a kameny* – oryg. 1995 r.), a w 2006 r. doskonale przez krytykę przyjęty przekład książki *Tryby*, wykonany przez Ivetę Mikešovą (czeski tytuł *Soukoli* – oryg. 2003 r.).

Twórczość cenionego w Polsce Jerzego Pilcha została w Czechach zaprezentowana zaskakująco ubogo (tylko 2 publikacje książkowe): w 2007 r. pojawiło się tłumaczenie *Pod mocnym aniołem* wykonane przez Barbore Gregorovą (oryg. 2000 r.; czeski tytuł: *U stražního anděla*), a w 2009 r. przekład książki *Moje pierwsze samobójstwo* wykonany przez Ninę Vrbovcovą (oryg. 2000 r., czeski tytuł *Moje první sebevražda*).

Polską literaturę popularną reprezentuje Katarzyna Grochola w tłumaczeniach Heleny Stachovej (wydane w 2003 r., tj. 2 lata po publikacji oryginału, tłumaczenie książki *Nigdy w życiu!* – czeski tytuł *Už nikdy!* i rok później – *Ja wam pokażę!* czeski tytuł *Já vám ukážu!* – wydane w tym samym roku, co oryginał) oraz Joanna Chmielewska w tłumaczeniach Ivy Daňkovej (*Wszystko czerwone*, 1974 r., wznowienia począwszy od 1994 r. – czes. *Všude červená* w 2005 r.; *Cale zdanie nieboszczyka*, 1972 r., wznowienia począwszy od 1999 r. – czes. *Zpráva od nebožtíka* w 2005 r.; *Kocie worki* oryg. 2004 r. – czes. *Zajíe v pytlí* w 2006 r.; więcej tłumaczeń wykonano na język słowacki, które w takiej wersji językowej trafiły na czeski rynek księgarski). Ani książki Grocholi, ani Chmielewskiej nie miały jednak większego oddźwięku ze strony czeskiego rynku czytelniczego.

Młodsza generacja polskich autorów wzbudza niezwykle zainteresowanie czeskich krytyków literackich (zwłaszcza tych wywodzących się z uniwersyteckich środowisk polonistycznych). W centrum zainteresowania pozostaje przede wszystkim twórczość Doroty Masłowskiej. Jej debiutancka książka, *Wojna polsko-ruska pod flagą białoczerwoną* (oryg. 2002 r.), zyskała w Czechach bardzo dobre recenzje, w których podkreśla się przede wszystkim wprowadzenie na grunt prozy „odświeżającej” tematyki i nieszampowego języka (fragmenty w przekładzie Barbory Gregorovej prezentowane były w czasopiśmie „Labyrint revue” i na portalu www.iliteratura.cz równoległe z polskim wydaniem, książkowe wydanie w przekładzie tejże tłumaczki pt. *Červená a bílá* pojawiło się w 2004 r.). Kolejna książka Masłowskiej *Paw królowej* (także w tłumaczeniu Barbory Gregorovej pt. *Královnina šavle* z 2008 r.; oryg. 2005 r.) spotkała się w Czechach ze zdecydowanie chłodniejszym przyjęciem, także z powodu prowokującego, przewulgaryzowanego przekładu Barbory Gregorovej⁸.

⁸ Por. M. Bořilová, *Dvě královny, dvě šavle*, „A2” 2008, nr 38 (podają za: <http://www.advojka.cz/archiv/2008/38/dve-kralovny-dve-savle>; 04.05.2009); M. Benešová, *Prázdna bublina Doroty Masłowské*, „Literární noviny” 2008, nr 38, s. 10.

Duże zainteresowanie wzbudziła proza innych polskich autorów młodszej generacji: *Lubiewo* Michała Witkowskiego (czeski tytuł *Chlípnice*) wydane w 2007 r. (oryg. 2005 r.) w tłumaczeniu Jana Jeništy; *Hanemann* Stefana Chwina – wydany pod tym samym tytułem w 2005 r. w tłumaczeniu Petra Vidláka, do tego w jednym z najważniejszych wydawnictw literackich, Host (oryg. 1995 r.); *Pizza weselna* Darka Foksa w tłumaczeniu Jana Fabera (czeski tytuł *Svatební pizza*) wydana w 2007 r. w ostrawskim wydawnictwie Protimlív (oryg. 2000 r.); *Gnój* Wojciecha Kuczoka w tłumaczeniu Barbory Gregorovej (czeski tytuł *Smrad*) wydany w 2009 r. (oryg. 2005 r.); *Reisefieber* Mikołaja Łozińskiego w tłumaczeniu Barbory Gregorovej wydany pod tym samym tytułem w 2008 r. (oryg. 2006 r.).

Nieśląbnącym zainteresowaniem Czechów cieszy się w ostatnich latach także twórczość Witolda Gombrowicza. W 1997 roku wydano tłumaczenia *Pornografii* i *Ferdynandurke* – oba wykonała Helena Stachová, a opublikowało praskie wydawnictwo Torst; w 2001 r. pojawił się przekład *Wspomnień polskich* – czeski tytuł *Vzpomínky na Polsko*, wykonany przez Ivetę Mikešovou; w 2004 r. opublikowano *Bakakaj* w tłumaczeniu Heleny Stachovej; w 2007 roku *Kosmos* w tłumaczeniu Ericha Sojki oraz *Trans-Atlantyk* w tłumaczeniu Heleny Stachovej; w 2008 r. *Nasz dramat erotyczny* – czeski tytuł *Naše erotické drama* w tłumaczeniu Heleny Stachovej i rok później w przekładzie tej samej tłumaczki *Opętani* – czeski tytuł *Posedlí*. Twórczości Gombrowicza poświęcony jest także numer czasopisma „Souvislosti” (nr 3/2007).

Na uwagę zasługuje także prezentacja dorobku Czesława Miłosza. Jego twórczość prozatorską i eseistyczną reprezentują w Czechach przekłady następujących tekstów: *Zniewolony umysł* – czeski tytuł *Ztročený duch* z 1992 r. w tłumaczeniu Andreja Stankoviča i Jindřicha Bellinga; *Dolina Issy* – czeski tytuł *Údolí Issy* z 1993; *Rodzinná Europa* – czeski tytuł *Rodná Evropa* w tłumaczeniu Heleny Stachovej z 1997; *Piesek przydrożny* – czeski tytuł *Pejsek u cesty* w tłumaczeniu Václava Buriana z 2000 r.; *Abecadlo Miłosza* – czeski tytuł *Miloszova abeceda* w tłumaczeniu Václava Buriana z 2005; w przygotowaniu pozostaje *O nemoralnosti umění a jiné eseje* (wydawnictwo Barrister & Principal). Poezja Czesława Miłosza została zaprezentowana dzięki czeskim przekładom tomików i wyborom: *Mapa času* z 1990 r. w tłumaczeniu Vlasty Dvořáckovej, Václava Buriana i Ivety Mikešovej; *Hymnus o perle* z 1992 r. w tłumaczeniu Miroslava Červenki; *Traktáty a přednášky ve verších* – wybór ze zbiorów *Traktat moralny*, *Traktat poetycki*, *Świadectwo poezji* – z 1996 r. w tłumaczeniu Václava Buriana; *To* z 2003 r. w tłumaczeniu Josefa Mlejnika. W przygotowaniu pozostaje zbiorek pt. *Eseje ve verších* (wydawnictwo Fra).

Należy odnotować, że o ile wcześniej tłumaczenia z literatury polskiej prezentowały duże, ogólnokrajowe czasopisma kulturalno-literackie (np. „Kritický měsíčník”, „Akord”, „Světová literatura”, „Texty”), w ostatnich latach zamiesz-

czają je przede wszystkim czasopisma o mniejszym zasięgu i randze (np. „Plav” czy „Protimluv”, posiadający dodatek „Polská příloha”), natomiast w czasopiśmie o zasięgu ogólnokrajowym przekłady z literatury polskiej pojawiają się niezwykle rzadko (możemy je znaleźć np. w czasopiśmie „Host” – gdzie prezentowano fragmenty prozy Olgi Tokarczuk, A2 – z „polskimi” numerami prezentującymi twórczość Doroty Masłowskiej – nr 38 z 2008 r. i Witolda Gombrowicza – nr 42 z 2007 r., dalej – „Literární noviny” oraz „Souvislosti” – numery poświęcone Gombrowiczowi – 3/2007 i Józefowi Czapskiemu – nr 2/2008). Nieocenionym źródłem informacji o literaturze polskiej jest wspomniany już wcześniej portal www.iliteratura.cz, którego celem jest prezentacja poszczególnych literatur światowych. Polski dział jest czwartym co do wielkości na portalu (po literaturze czeskiej, niemieckiej połączonej z austriacką oraz po literaturach francuskojęzycznych). Możemy tu znaleźć informacje o nowościach wydawniczych w Polsce, profile twórców i rozmowy z nimi, recenzje książek wydanych w czeskim przekładzie, zapowiedzi wydawnicze oraz fragmenty utworów w czeskim tłumaczeniu (i to zarówno tych, które zostały właśnie opublikowane w postaci książkowej, jak i tych, które dotąd nie pojawiły się na czeskim rynku księgarskim). Autorami informacji są głównie sami tłumacze literatury polskiej w Czechach (m.in. czynnie działająca na portalu Barbora Gregorova, Jan Jeništa, Helena Stachová), ale wśród autorów recenzji znajdziemy także czeskich twórców (m.in. Petře Hůlovą i Lenkę Daňhelovą) oraz polskich bohemistów i tłumaczy literatury czeskiej (Stefanię Szostok, Joannę Derdowską, Krystynę Mogielnicką).

Informacje o polskiej kulturze i literaturze znajdziemy także na stronie www.polonistika.cz. Jest to portal prowadzony przez praskich polonistów, którzy nie tylko prezentują informacje na temat funkcjonowania polonistyki w Czechach, ale także przytaczają recenzje literatury polskiej wydawanej w Czechach, omawiają i przywołują wydarzenia związane z kulturą polską. Portal jest aktualizowany na bieżąco, część informacji przygotowywana jest we współpracy z Instytutem Polskim w Pradze.

Podobnie jak w przypadku tłumaczeń z literatury czeskiej na język polski, mamy do czynienia ze zdecydowaną dominacją prozy nad poezją, dramatem i esejem, warto jednak odnotować kilka ciekawych publikacji. Jedną z nich jest antologia *Mrtvé body*, wybór z twórczości katowickiej grupy Na Dziko w tłumaczeniu polonisty Jana Fabera, opublikowany w 2006 r. w ostrawskim wydawnictwie Protimluv i stanowiący wynik serdecznych kontaktów Jiřego Macháčka, redaktora czasopisma „Protimluv” i jednocześnie szefa wydawnictwa Protimluv ze śląskim środowiskiem kulturalno-literackim. Sam Macháček, tłumacząc powody wydania antologii, mówi o potrzebie ponownego odkrycia literatury polskiej dla czeskiego czytelnika⁹. Na uwagę zasługuje także wydany w 2006 roku tomik

⁹ M. Benešová, *Popularita neoznačuje fenomén*. [Rozm. z J. Macháčkem], „Literární noviny” 2008, nr 8, s. 15.

poezji Ryszarda Krynickiego *Kamień, szron* (czeski tytuł *Kámen, jinovatka*) w przekładzie Václava Buriana. Należy przypomnieć, że niespełna rok wcześniej tomik ten, jako jedno z najważniejszych wydarzeń literackich 2005 r. (poeta przerywa nim swoje niemal dwudziestoletnie milczenie), zyskał nominację do nagrody NIKE. Warto w tym miejscu podkreślić, że czescy tłumacze literatury polskiej pilnie obserwują wydarzenia towarzyszące nominacjom do nagrody NIKE, przekazując informacje o laureatach, a nawet dokonując różnych (literackich, kulturalnych, marketingowych czy dotyczących prestiżu) porównań polskiej nagrody NIKE z czeską nagrodą literacką – Magnesia Litera¹⁰.

Na zakończenie jeszcze jedna uwaga. W 2007 roku pojawiła się na czeskim rynku księgarskim książka Mariusza Szczygła *Gottland* (w przekładzie Heleny Stachovej). Rzecz warta odnotowania, tym bardziej że stanowi pierwszą od 1968 roku (kiedy pojawił się książkowo wydany cykl reportaży Jiřego Lederera pt. *Polsko těchto týdnů*) prezentację polskiego spojrzenia na Czechy i Czechów (nie licząc, rzecz jasna, czasopism i wydawnictw drugoobiegowych przed 1989 r., gdzie polska eseistyka gościła stale). Jak twierdzi Patrik Eichler, recenzujący książkę Szczygła, w zakresie odbudowania i ożywienia stosunków kulturalnych czesko-polskich wciąż jest jednak bardzo dużo do zrobienia¹¹.

Dr Izabela Mroczek, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Autorka artykułów naukowych i recenzji dotyczących literatury czeskiej XX wieku oraz jej recepcji na polskim gruncie. Książka: *Dom, ulica, miasto w poezji czeskiej Grypy 42*.

CZECH TRANSLATIONS OF POLISH PROSE OF RECENT YEARS

Since the declining interest in Polish literature on the Czech publishing market after 1948, a visible change has been noted in recent years. In 2003, translations of Polish literature were in the fifth place among the most popular translated editions. After the scarcer years in 2005 and 2006, a real breakthrough ensued in 2007 and 2008, when translations of such writers as Olga Tokarczuk, Jerzy Pilch, Dorota Masłowska, Michał Witkowski, Darek Foksa and Mikołaj Łoziński were published. With the publication of the texts, the number of reviews and surveys of Polish Literature increased in Czech literary magazines. Their authors unanimously agree that only now does a Czech reader begin to discover Polish literature, which differs so much from native literary production.

¹⁰ Przykładem jest cykl artykułów czeskiej polonistki, Michali Benešovej, zamieszczanych na łamach „Literárních novin” od 2006 roku.

¹¹ P. Eichler, *Pohled ze sousedství* [rec. M. Szczygieł, *Gottland*, přel. Helena Stachová. Dokořán, J. Jiskrová – Máj, Praha 2007], „Literární noviny” 2007, nr 52, s. 11.